

ODS po osmi letech v opozici

13.října 2006 Petr Sokol

Občanští demokraté opouštěli před více než osmi lety vládu po tzv. sarajevském atentátu. Strana tehdy nebyla zrovna v lichotivé pozici. Rozštěpil se jí poslanecký klub, několik členů strany přes rozhodnutí jejího vedení vstoupilo do poloúřednické vlády Josefa Tošovského a vše nezadržitelně šlo k rozkolu.

Krátce nato se skutečně část členů odtrhla a založila Unii svobody. Novinové komentáře v drtivé většině věštily, že nová strana zaujme pozici lídra pravice a naopak ODS bude stranou, která odejde do zapomnění. Jejich prognózu dlouho podpíraly i výzkumy veřejného mínění. V takové situaci ODS vykročila na dlouhý pochod opoziční pouští, který právě, alespoň na čas, skončil. Připomeňme si, kudy cesta ODS vedla.

V první části osmiletého opozičního období se střídaly dílčí úspěchy a neúspěchy. ODS se nejprve dokázala zvednout ze dna preferencí a vybojovat v parlamentních volbách v létě 1998 výsledek, který potvrdil její zpochybňovanou pozici jedničky na pravé straně politického spektra. To jí umožnilo uzavřít opoziční smlouvu s vládní ČSSD, která měla znamenat zejména změnu volebního systému. Očekávaný zisk v podobě volebního systému však opoziční smlouva nakonec nepřinesla a pochopitelně následovala další porážka v parlamentních volbách. Ta znamenala, že ODS setrvala i druhé funkční období v opozici, tentokrát již bez smluvního vztahu s vládou. Období 1998–2002 ovšem znamenalo také vítězné komunální volby, výrazný úspěch v prvních krajských volbách a udržení nejsilnějšího klubu v horní komoře parlamentu.

Změna v čele ODS

V prosinci 2002 odešel z čela strany její zakladatel Václav Klaus a zaměřil se na prezidentskou volbu. V pozici opozičního lídra ho vystřídal Mirek Topolánek. S novým vedením strana zaznamenala dosud nepřerušovanou sérii volebních vítězství. Jako opoziční strana dokázala prosadit svého kandidáta do funkce prezidenta, s náskokem dominovala ve volbách do EP, doslova triumfálně vyhrála v krajských volbách a po posledních volbách do Senátu se v této komoře přiblížila absolutní většině a konečně po osmi letech dokázala sociální demokraty porazit i v parlamentních volbách.

Jaká je dnes ODS?

Položme si nyní otázku, jak se ODS za osm opozičních let změnila.

Letošní volební výsledky zejména dokázaly, že ODS se podařilo prorazit i mimo skupinu jejích skalních voličů. Rekordní výsledek byl postaven hlavně na zisku bývalých voličů menších pravicových stran, kteří dosud preferovali volbu: „pravice ano, ale nikoli ODS“. Právě ty přilákala zásadová opoziční politika, kterou občanští demokraté uplatňovali v posledních čtyřech letech. Kombinace vysokého volebního zisku ODS a celkově vysoké účasti navíc svědčí o schopnosti současné ODS přilákat řadu bývalých nevoličů.

Strana má dnes i díky tomu daleko vyšší koaliční potenciál. Menší strany (dnes lidovci a zelení) vidí v ODS přirozeného koaličního partnera a jsou ochotny s ní vstoupit do vlády. Naopak o velké koalici s ODS sní přes opačné předvolební deklarace ČSSD. Přestože by velká koalice byla nyní pro ODS velmi škodlivá, je tato možnost její strategickou výhodou pro budoucnost.

Připomenout je nutné také fakt, že ODS zažila v posledních letech výrazný nárůst členské základny, což je rovněž příznakem jejího vzestupu.

Občanské demokraty odlišuje od jiných českých politických stran ještě jedna skutečnost. ODS totiž

disponuje díky řadě volebních vítězství hned několika strukturami, které mohou spoluvytvářet politiku strany. Jiné strany v tomto ohledu mohou spoléhat vlastně jen na poslanecký klub. Naproti tomu ODS se může opřít také o 12 hejtmanů a pražského primátora, velmi silný senátorský klub, potenciál klubu evropských poslanců či o desítky starostů a primátorů. Tento stav nejenom zvyšuje potenciál strany při vytváření její politiky, ale také poskytuje dobrý základ pro konkurenci uvnitř strany. Navíc využití hejtmanů, primátorů a starostů naznačilo možnost, aby se ODS prezentovala v souboji se socialistickým, „rozdávacím“ populismem jako strana měst a regionů – strana, která dobře spravuje obce, města a kraje a je proto lidem nejbližší.

Velmi výrazný rozdíl najdeme u ODS po osmi letech v opozici také ve struktuře jejích podpůrných organizací. Vznikla a rozvinula se vzdělávací instituce pro občanské demokraty, mládežnická organizace dostala celostátní dimenzi a bylo založeno hned několik časopisů vhodných pro diskusi na stranické půdě. To vše stranu bezpochyby posílilo a dodalo jí další možnosti rozvoje.

Popsané komparativní výhody dávají ODS velkou šanci stabilizovat postavení jediné relevantní pravicové strany. Vývoj následujících týdnů a měsíců ukáže, zda tuto šanci občanská demokracie využije.